

ОБЖАЛВАНЕ НА ОПРЕДЕЛЕНИЯТА – ОСНОВНИ МОМЕНТИ

гл. ас. Даниела Зарева
Бургаски свободен университет

APPELLATION OF COURT RULINGS – GENERAL POINTS

Assist. Prof. Daniela Zareva
Burgas Free University

Abstract: *The presented material describes the general and basic points in the process of appealing of court rulings according to the Civil Procedure Code. The author describes the different arts of rulings with respect to their appellation. The requirements to the rulings, which are subject of appellation, are specified.*

Key words: *court rulings, specifics, appellation, requirements, procedure.*

Резюме: *Представеният материал описва основните моменти в процеса на обжалване на съдебните определения съобразно уредбата на Гражданско процесуалния кодекс. Описват се различните видове определения от гледна точка на тяхното обжалване. Посочени и са изискванията към определенията, подлежащи на обжалване.*

Предмет на настоящото изложение са основните моменти при обжалването на определенията и евентуалните други средства за защита срещу порочно произнасяне на съда в различните производства по граждански дела. Основните въпроси, които ще бъдат обсъдени са:

- ограничаването на определенията от другите форми на произнасяне на съда по граждански дела – постановяването на решения и разпореждания;
- способите и формите за защита срещу определенията на съда, с които страните в гражданското производство не са съгласни;
- последиците при успешно проведено обжалване на определенията.

I. Определенията са един от видовете съдебни постановления, с които съдът в гражданското съдопроизводство се произнася по искания на страните или служебно се разпорежда за движението, спирането или прекратяването на производството. Тези произнасяния са израз на решаващата или разпореждащата дейност съда и се делят на решения, определения и разпореждания¹.

Може да се каже, че **съдебните решения** са най-важните актове, които се постановяват в рамките на исковия процес. Причината за това е, че с тях съдът се произнася по *гражданскоправния спор*, който е отнесен към него за разглеждане и решаване. С решението по делото съдът приключва производството, тъй като се произнася по предмета на делото, чиято същност представлява спорното материалното право, за което е спорът. Приема се, че решението е основният и най-важен акт², чиято

¹ Така Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р., „Българско гражданско процесуално право”, Девето преработено и допълнено издание. Първо по действащия ГПК, С., 2012, с.220

² Пак там, с.221

правилност и законосъобразност се подготвя и към който са насочени всички други процесуални действия на съда и страните.

Съгласно чл.252 от ГПК, съдът постановява акт **определение**, когато се произнася по *въпроси, с които не се решава спорът по същество*. Затова може да се каже, че това са най-големия брой актове, които се постановяват в рамките на производството по граждански дела. В сравнение с отменения ГПК, сега действащият Кодекс им отделя специално място. Конкретно, макар и не изчерпателно, са уредени въпросите относно случаите, в които се постановяват определения, както и формите за защита срещу тези съдебни актове.

С определение съдът се произнася по въпросите относно допустимостта на производството и неговото развитие. За разлика от въпросът, който е предмет на съдебното решение, с определение съдът се произнася по процедурни въпроси – дали и как да процедира по съществото на делото. Разбира се, съществуват и конкретно уредени производства и процедури (обезпечителен процес, обезпечаване на доказателства, постановяване на привременни мерки и др.), които приключват с акт определение. Това изрично е посочено в закона и това именно е заключителният акт за конкретното производство. С него се приключва съответното производство, тъй като с този акт съдът се произнася по въпроса, който е отнесен до него.

За разлика от решенията: правните последици на определенията не могат да надхвърлят рамките на производството, в което са постановени; не подлежат на отделно обжалване или се обжалват с частна жалба; съществуват хипотези, в които съдът, който ги е постановил, може да ги отмени или измени.

Макар да представляват произнасяния от страна на съда по процедурни въпроси и това да е техният обединяващ, от една страна и от друга – отличаващ ги от решенията белег, различните определения не са подчинени на единен режим.

В зависимост от своя предмет и въздействие върху производството определенията биват две групи:

В **първата** се обхващат определенията, които прекратяват производството, тъй като съдът е констатирал, че то е недопустимо. До такъв резултат се стига, когато не е налице правен интерес; липсва право на иск или то е не надлежно упражнено; когато в хода на делото съдът бъде сезиран от разглеждането на спора поради отказ от иска, оттегляне на исковата молба или постигане на споразумение между страните. Тези обстоятелства освобождават съда от разглеждането на делото и поради това препятстват постановяването на съдебно решение. В определенията от тази група се съдържа отказ да се продължи производството, макар подобно произнасяне да не се записва изрично, и се прекратява делото.

Приема се³, че тази категория определения най-много приличат на съдебните решения, тъй като:

- те не могат да бъдат изменени или отменени от съда, който ги е постановил (*per argumentum a contrario* от чл.253 ГПК);
- подлежат на самостоятелно обжалване, тъй като прегражда по-нататъшното развитие на делото и приключването му с решение (чл.274, ал.1, т.1 ГПК). Определението, с което съдът сам отмени определението, с което е прекратил делото, е нищожно;
- след влизането им сила представляват пречка в повечето случаи за образуване на същото дело (например при отказ от иск, съдебна спогодба, липса на право на иск и др.).

³ Пак там, с.222

Втората група обхваща определенията, с които съдът ръководи и насочва движението на делото. Прието е тази дейност да се нарича администриране на съдебния процес, тъй като съдът ръководи развитието на процеса, т.е. неговото движение, насочено към постановяването на съдебното решение. В групата на определенията по движението на делото се включват нови две групи определения според техния предмет, т.е. според въпросът, по който се е произнася съдът. Общото и за двете групи е, че за да ги постанови, съдът е приел, че производството е допустимо, тъй като не са налице предпоставки за неговото прекратяване.

1. Така в първата група влизат определенията, с които съдът взема становище по допустимостта на производството, и приема, че то е допустимо. Примери за подобни произнасяния са определението, с което се дава ход на делото; определението, с което съдът спира производството и др.

2. Към втората група се причисляват определенията, които целят организиране-то и обезпечаването на бързо, икономично и законосъобразно развитие на производството и така да се постигне постановяването на законосъобразно решение. Тук се причисляват определенията по допускане и събиране на доказателства, по съединяване на искове и др.

Правният режим на двете групи определения разкрива разлики, но и сходства.

Основната разлика е в това, че част от определенията от първата група, в случаите в които преграждат, макар и временно, по-нататъшното развитие на производството, подлежат на обжалване с частна жалба, стига това да е изрично предвидено. Определенията, които констатира, че искът е допустим и поради това се дава ход на делото, както и определенията по администриране на съдебното производство *не подлежат на отделно обжалване с частна жалба, освен по изключение* (чл.15, ал.2, чл.220). Тяхната правилност се проверява при обжалване на решението, чието постановяване те допускат или подготвят.

Приликите се състоят във възможността на съда, който ги е постановил, сам да ги *изменя или отменя* (чл.253 от ГПК). Законът дава възможност на съда, който е дал ход на делото, временно го е спрял, организира го и го движи да не бъде обвързан от становището си по тези въпроси, а в зависимост от установяване на грешка в тези становища или при промяна на обстоятелствата да промени същността на определението. В противен случай невъзможността от съобразяване на определението с новите факти и правни изводи ще доведат до постановяването на недопустимо, неправилно, бавно или неикономично решение. Хипотезите, в които е възможно съдът да упражни правото си на отзив, са изрично посочени в чл.253 от ГПК.

Първото основание за отмяна е при промяна на обстоятелствата, при които е постановено подлежащото на изменение или отменяне определение. Промяната в обстоятелствата налага да се отмени или измени определението, тъй като то е станало безпредметно или нецелесъобразно.

Второто основание е, когато съдът при постановяване на определението е допуснал очевидна грешка или пропуск. Тези обстоятелства могат да се отнасят както до процесуалните факти, обуславящи определението, така и до смисъла на процесуалната норма, която урежда определението. Обикновено в подобни случаи се стига до отмяна на определението и постановяване на ново, но с противоположно съдържание.

Третият вид съдебни постановления са **разпорежданията**. Правният режим на определенията се прилага по аналогия и за разпорежданията⁴, а по отношение на

⁴ Така Пунев, Бл., Гачев, В., Хорозов, Г., Митева, Д., Танев, Д., Кръшкова, Е., Балева, Е., Топалов, К., Влахов, К., Златарева, М., Обретенова, М., Бобатинов, М., Кюркчиев, Ст., Граждански процесуален кодекс – приложен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика, ИК „Труд и право“, С., 2012, с.526.

тяхното обжалване, уредбата относно определенията се прилага съответно (чл.279 от ГПК). Това съответно и аналогично прилагане на законовата уредба произтича от обстоятелство, че и с двата вида актове, както с определенията, така и с разпорежданията, съдът се произнася по т.нар.процедурни въпроси. Последните са всички въпроси относно хода на делото и неговото предвижване през различните етапи – от съдебно заседание към съдебно заседание, произнасяне по процесуални искания на страните (за събиране на доказателства, за даване ход на делото, за конституиране на трети лица и т.н.) и други, за да може гражданското производство да се развие като един динамичен фактически състав, насочен към изясняване на обстоятелствата по делото и така подготвящ постановяването на съдебното решение. Когато решаването на един процесуален въпрос – подготовката за разглеждане на делото в открито съдебно заседание, конституирането на надлежните страни, призоваването им за съдебно заседание, отстраняване на нередовности на исковата молба и др.подобни, е предоставено в компетентността на едноличен орган на съда (председателя или друг член на съда), в тези случаи едноличният орган се произнася с разпореждания. Доколкото не съществува пречка, част от изброените въпроси да бъдат установени и съответно решени от пълния състав на съда (например – в рамките на открито съдебно заседание по повод направено от ответника оспорване се установява нередовност на исковата молба, която не е била констатирана от съда, респ.не са предприети действия по отстраняване, т.е. не е постановено разпореждане), то това допълнително подкрепя приликата между определенията и разпорежданията. Поради изложените причини в практиката и теорията не се отделя самостоятелно място и значение на разпорежданията. Често се посочва, че законовата уредба, направените коментари, тълкувания и теоретични разработки по въпросите на определенията, се отнасят съответно и за разпорежданията. Поради това в изложението по-нататък ще се обсъжда обжалването на определенията. Когато по отношение на разпорежданията е налице различие в уредбата, последиците или процедурата, ще се направи съответното отбелязване.

II. 1. Обжалването на съдебните определения е средството за защита на заинтересованата страна от незаконосъобразното определение, което засяга нейните интереси или не удовлетворява нейно искане. Това средство ще се използва винаги, когато е невъзможно определението да бъде отменено или изменено по реда на чл.253 от ГПК, и е от категорията на т. нар.обжалваеми определения, посочени в чл.274, ал.1 от ГПК. А това са определенията, които преграждат по-нататъшното развитие на делото (чл.274, ал.1, т.1) или за които изрично е предвидено, че подлежат на обжалване с частна жалба (чл.274, ал.1, т.2 от ГПК). По-подробно тези две групи бяха изяснени в началото на настоящото изложение.

Интерес от обжалване на едно определение ще има само тази страна, която е засегната от неговите последици. Такъв интерес би имала страната, която е направила възражение във връзка с подсъдността на делото, но същото не е било уважено от съда; или страната, която е поискала присъждане на разноси, но съдът въпреки че е приел, че страната има право на такива, поради друга причина (например поради не доказване на техния размер или факта на извършването им) не ги е присъдил. Примерите могат да са много, но е важно да се обърне внимание, че както при обжалване на съдебните решения, така и при обжалването на определенията, интересът от обжалване е пряко свързан с допустимостта на обжалването, т.е. с правото на частна жалба. А това право се изразява във възможността на страната да поиска от по-горната инстанция да се произнесе относно законосъобразното процедиране на съда, пред който е висящ материалноправния спор.

2. За разлика от обжалването на съдебните решения, при обжалване на определенията **не е познато разграничаването на порочните определения на нищожни, недопустими и неправилни**. Използва обобщаващият термин „незаконосъобразност“ или „незаконност“⁵, който често в частната жалба се обосновава с противоречие на закона, неправилно тълкуване и прилагане, и несъобразяване или противоречие с фактите и обстоятелствата по делото. Като в случая се съобразяват както материалните, така и процесуалните норми, както фактите и обстоятелствата, които са от значение за материалноправния спор, така и тези, които имат отношение към допустимостта на производството.

3. **Средството** за изразяване на недоволство на заинтересованата страна е предвидено в ГПК. Наречено е **частна жалба**, за да се отграничи от жалбата, която се подава срещу съдебното решение. В зависимост от определението, което ще се обжалва, и процедурата, по която се подава и ще се разглежда подадената частна жалба, към нея е допустимо да се добавят определенията въззивна или касационна частна жалба.

Съгласно чл.275, ал.1 от ГПК частните жалби се подават с **едноседмичен срок** от съобщаването на определението. Ако се обжалва определение, постановено в съдебно заседание, за страната, която е присъствала, този срок тече от деня на заседанието. Определеният срок за подаване на частна жалба е от категорията на законните срокове. Той е и преклузивен, тъй като неспазването му води до погасяване на правото да се подаде частна жалба. Подадената жалба след изтичане на срока ще бъде недопустима, тъй като определението като не обжалвано ще влезе в сила.

Съдържанието на частната жалба и изискванията за редовност, на които тя трябва да отговаря, не са изрично изброени в ГПК. В този случай законодателят е използвал техниката на съответното препращане към изискванията относно въззивните жалби срещу съдебните решения (чл.275, ал.2 от ГПК).

Така подадената частна жалба следва да отговаря на следните изисквания за своята редовност:

- да съдържа името и адреса на страната, която я подава;
- означение на обжалваното определение;
- указание, в какво се състои порочността на определението;
- в какво се състои искането, т.е. какво цели частният жалбоподател. Обикновено се иска отмяна на обжалваното определение и евентуално постановяването на ново;
- посочване на новооткритите и ново настъпилите факти, които жалбоподателят иска да се вземат предвид при решаването процесуалния въпрос от въззивната инстанция, и посочване на причините, които са му попречили да посочи новооткритите факти;
- новите доказателства, които жалбоподателят иска да се съберат при разглеждането на делото във въззивната инстанция, и излагане на причините, които са му попречили да ги посочи или представи;
- подпис на жалбоподателя.

Жалбата се изготвя на български език, тъй като това е съдебният език.

Към нея трябва да се приложат преписи от нея и приложенията ѝ според броя на лицата, които участват в делото като насрещна страна. Това е необходимо, за да могат тези лица да вземат становище като подадат отговор на частната жалба (чл.276 ГПК).

⁵ Така Българско гражданско процесуално право, с.632

Така ще се обезпечи по-бързото произнасяне на въззивния съд, което по принцип се извършва в рамките на закрито съдебно заседание, за което страните не се призовават.

Ако частната жалба се подава от пълномощник, към нея трябва да се приложи и пълномощно. Допустимо е пълномощно да не се прилага, ако се подава от пълно-мощника на страната, който я представлява по делото.

Към жалбата трябва да се приложат новите писмени доказателства, които се сочат в нея, както и документ за внесена такса.

Жалбата се подава чрез съда, чието определение се обжалва, и е адресирана до по-горестоящия съд. Последният се определя по правилата за обжалване на евентуалното съдебно решение по делото. Това означава, че осъществяването на контрол по отношение на обжалваемите определения на районните съдилища е поставено в компетентността на съответните окръжни съдилища, а определенията на окръжните съдилища, действащи като първоинстанционен съд по материалноправния спор се контролират от съответния апелативен съд. По отношение на всички определения, когато и доколкото е допустимо касационно обжалване, то се провежда пред ВКС.

Целта на подаването на жалбата чрез съда, постановил обжалваното определение, е двукратна – от една страна да се извърши формална проверка относно редовността на подадената частна жалба и да се вземат мерки по отстраняване на евентуалните нередовности (например – да се заплати държавна такса, ако такава не е платена; да се представят съответния брой преписи, ако такива не са представени; да се отстранят нередовности в съдържанието на жалбата и др.), и от друга страна – да се приложи препис от обжалваното определение (чл.276, ал.2, изр.второ от ГПК).

Разбира се, проверката на жалбата, която се извършва от съда, постановил обжалваното определение, не обвързва по-горестоящия съд. Той ще извърши самостоятелна проверка относно редовността и допустимостта на жалбата и при нужда, ще предприеме съответните действия за отстраняване на констатираните нередовности. Образуването на контролно производство въз основа на редовна и допустима частна жалба е от значение за законосъобразността на определението, което ще постанови сезиращият съд.

За разлика от отменения ГПК действащият кодекс изрично в текста на чл.276, ал.2, изр.второ предвиди, че преди да изпрати на по-горестоящия съд образуваната по частната жалба преписка, представляваща самата жалба, приложенията към нея и евентуално постъпилия отговор, съдът прилага препис от обжалваното определение. Така се подчертава на факта, че обжалването на определението, особено ако то не е от категорията на прекратяващите делото, производството по последното не следва да спира (чл.277 ГПК). Ако с обжалваното определение производството по материалноправния спор е прекратено като недопустимо, то съдът ще изпрати цялото съдебно досие. Това дори ще е наложително, за да може по-горестоящият съд да провери наличието на положителните и отсъствието на отрицателните процесуални предпоставки, дали основание на съда да приеме, че образуваното пред него производство е недопустимо и следва да бъде прекратено.

До спиране на производството по материалноправния спор поради подаването на частна жалба срещу подлежащо на обжалване определение ще се стигне, ако изрична законова разпоредба предвижда подобен ефект, или съдът по жалбата намери това за необходимо.

4. Частна жалба може да бъде подавана **винаги срещу определение, постановено от първоинстанционния съд по материалноправния спор**. Разбира се, определението трябва да е от категорията на тъй наречените обжалваеми определения, т.е. да прегражда по-нататъшното развитие на делото или изрична законова разпоредба да

предвижда неговото отделно от решението обжалване. Останалите определения, постановявани от първоинстанционния съд подлежат на контрол едновременно с контрола върху законосъобразността на съдебното решение, тъй като са част от процеса по подготовката му, или могат да бъдат отменяни или изменяни от съда, който ги е постановил при условията на чл.253 от ГПК.

а) На обжалване подлежат определенията на първоинстанционния съд, с които се прегражда по-нататъшното развитие на делото като производството се прекратява, отказва се да бъде възобновено спряно дело или се спира делото. В теорията правилно се отбелязва, че за разлика от отменения ГПК в действащия кодекс не е възпроизведено правилото на чл.185 ГПК (отм.), което изрично предвиждаше обжалваемост на изброените определения. Приема се, че дори и при липсата на изрична разпоредба, доколкото тези определения се обхващат от хипотезата на чл.274, ал.1, т.1 от ГПК и поради запазеното действие на т.5 от Тълкувателно решение № 1 от 2001г. на ВКС, което е задължително за съдилищата, срещу тези определения може да бъде подавана частна жалба.

Първоинстанционният съд постановява прекратително определение, когато констатира че липсва право на иск или то не е надлежно упражнено; когато е установено наличието на процесуална пречка – напр.изтекъл преклузивен срок по отношение на материалното право на иск, за който срок съдът следи служебно; при смърт на страната, което не е възможно процесуално правоприемство и др.

Приравнени на преграждащите хода на делото определения са едноличните разпореждания за връщане на нередовна искова молба, когато страната е била уведомена за тях, но в указания срок не е предприела действия по отстраняване на нередовностите.

б) В хипотезата на чл.274, ал.1, т.2 от ГПК попадат определения, които не преграждат по-нататъшното развитие на делото, но е налице изрична разпоредба, която предвижда самостоятелна защита срещу тях чрез подаването на частна жалба.

Примери за подобни определения са определението, с което се отказва да се възобнови срок (чл.66, ал.3 от ГПК); отказва се правна помощ (чл.95, ал.2 от ГПК); отказва се обезпечаване на доказателства (чл.208, ал.3 ГПК) и др. В тези случаи на страната се отказва упражняването на процесуални права, въпреки че ходът на делото не се прегражда.

5. Определенията на съда, който разглежда материалния спор като въззивна инстанция, също подлежат на обжалване при условията на чл.274, ал.2 и ал.3, т.1 от ГПК. Тук е необходимо да се направи едно съществено разграничение между определенията, които се постановяват от въззивната инстанция и по-конкретно да се обърне внимание на разликата в обжалването на определенията, когато те са постановени за първи път от въззивната инстанция и обжалването на определенията, които се постановяват по повод обжалване на първоинстанционни определения.

а) 1. Когато въззивният съд по повод жалба срещу решението на първата инстанция за първи път постанови определение, с което прегражда по-нататъшното развитие на делото, тъй като едва пред него е установена липсата на положителна процесуална предпоставка или наличието на процесуална пречка, това прекратително определение подлежи винаги на обжалване с частна жалба.

С частна жалба заинтересованата страна може да се брани срещу определение, с което съда е прекратил въззивното производство поради оттеглена въззивна жалба, дори и решението да не подлежи на касационно обжалване.

На обжалване ще подлежи и разпореждането за връщане на нередовна касационна жалба срещу въззивно решение.

а) 2. На обжалване с частна жалба ще подлежат и определенията, които се постановяват от въззивната инстанция в качеството ѝ на съд по същество при разглеждане на жалба срещу първоинстанционното решение. В тази своя дейност въззивната инстанция постановява същите категории определения и разпореждания, както и първата.

Разглежданите две групи произнасяния на въззивната инстанция подлежат на обжалване пред ВКС без да са налице специалните условия за допускане на касационно обжалване по чл.280, ал.1 от ГПК. Така се осигурява двуинстанционен контрол на тези определения.

б) Във втората група обжалваеми определения на втората инстанция попадат тези, които са постановени по повод на жалби срещу определения или разпореждания на първоинстанционния съд. По процесуалния въпрос, който е предмет на частната жалба, определението на въззивния съд е второинстанционно. Тук вече необходимо да се направи разграничение между възможните второинстанционни определения на въззивната инстанция с оглед възможностите и предпоставките за тяхното последващо контролиране от страна на ВКС.

б) 1. Съгласно чл.274, ал.3, т.1 от ГПК на обжалване пред ВКС ще подлежат само тези определения на въззивната инстанция, с които се потвърждават преграждащи развитието на производството определения на първоинстанционния съд. По този начин законът гарантира триинстанционност на производството и по процесуалното право за защита чрез предявяването на иск. За да се допусне касационното обжалване обаче, заинтересованата страна трябва да докаже наличието на предпоставките по чл.280, ал.1 от ГПК.

б) 2. Други определения, постановени от въззивната инстанция в качеството ѝ на контролираща процесуалната дейност на първоинстанционния съд не подлежат на касационно обжалване. До този извод се стига *per argumentum a contrario* от текста на чл.274, ал.3, т.1 ГПК. Това означава, че произнасянето на въззивната инстанция по обжалвания с частната жалба до нея процесуален въпрос е окончателно.

б) 3. С разпоредбата на чл.274, ал.4 ГПК след редакцията ѝ от 2010г. режимът на обжалване на определенията се приравнява на режима на обжалване на решенията. Това означава, че ако решението по съществото на спора не подлежи на касационно обжалване, то и определенията по подобни дела също не подлежат на касационен контрол.

6. Интерес представляват определенията, с които ВКС се произнася по повод подадена до него касационна жалба срещу въззивно решение или частна касационна жалба срещу въззивно определение.

а) На контрол чрез частна жалба подлежат:

а) 1. Аналогично на определенията по допустимостта на иска, постановявани от въззивната инстанция за първи път, ако в рамките на производството по касационно обжалване на съдебно решение се установи, че правото на иск не съществува или е погасено, дори и в резултат на десезирането на ВКС поради оттегляне на иска, отказ от иска или сключена съдебна спогодба. В тези случаи се препятства развитието на цялото исково производство, т.е. определението, с което ВКС установяване настъпването на тези обстоятелства ще е от категорията на прекратяващите делото.

а) 2. На обжалване подлежат и тези определения на ВКС, с които съдът за първи път се произнася по допустимостта на касационното производство. Такива са разпорежданията или определенията, с които касационната жалба срещу въззивното реше-

ние се оставя без разглеждане или се прегражда развитието на касационното производство като то се прекратява, спира или се отказва възобновяването му⁶.

а) 3. На обжалване подлежи и разпореждането на ВКС, с което се оставя без разглеждане като недопустима частна жалба срещу определение на въззивната инстанция, с което се оставя без уважение частна жалба срещу определение, преграждащо по-нататъшното развитие на делото, тъй като в този случай ВКС за първи път се произнася по допустимостта на подадената срещу въззивното определение частна жалба.

Тези три групи определения подлежат на обжалване с частна жалба пред друг тричленен състав на ВКС, чието определение е окончателно (чл.274, ал.1, т.2, изр. второ). В тези случаи не е необходимо да се обосновава наличието на предпоставките по чл.280, ал.1 от ГПК.

б) Не подлежат на обжалване с частна жалба пред друг тричленен състав на ВКС определенията, с които се оставят без уважение частна жалба срещу възивно разпореждане за връщане на касационна жалба срещу решението (аргумент от чл.274, ал.2, изр.второ); постановените от ВКС определения допустимостта на подадените пред него частни жалби срещу определения или разпореждания, постановени от друг тричленен състав на ВКС.

Възможността в определени хипотези произнасянето на ВКС да подлежи на контрол пред друг състав на същия съд идва да покаже, че макар и еднократно и по окончателен начин, т.е. без последваща възможност за обжалване, но и определенията на ВКС по процедурни въпроси също подлежат на контрол относно тяхната законосъобразност.

в) Не подлежи на обжалване определението на ВКС, с което подадената срещу въззивното съдебно решение касационна жалба не се допуска до касационно обжалване – определението по чл.288 от ГПК. По същество с това определение ВКС се произнася по наличието на предпоставките за допускане на касационно обжалване на съдебното решение, описани в чл.280 от ГПК. Когато се постанови отказ, т.е. когато съдът установи, че тези предпоставки не са налице, с определението се възпрепятства провеждането на касационен контрол по същество относно законосъобразността на решението на въззивния съд и се възпрепятства развитие на касационното производство. Поради това може да се каже, че тези определения на ВКС попадат в категорията на преграждащите развитието на делото и са постановени за първи път от ВКС. Необходимо е да се подчертае, че произнасянето по въпроса относно наличието на предпоставките за допускане на касационно обжалване е само и единствено в компетентността на ВКС. Друг съд не може валидно да се произнася по този въпрос.

Особено в случая е, че ВКС се произнася относно своята компетентност да разгледа по същество жалбата срещу въззивното решение, като предмет на проверката е наличието на предпоставките, поставени от процесуалния закон, въззивното решение да бъде обект на касационен контрол. При постановяване на определение по чл.288 от ГПК ВКС не се произнася по въпроси, касаещи обжалваното пред него решение. Тук ВКС проверява наличието на основанията за допускане на касационното обжалване.

В закона не е изрично посочено, че тези определения подлежат на обжалване. В теорията се приема, че определението по чл.288 от ГПК не е типичен пример за „преграждащо“ определение, тъй като касационната жалба срещу решението няма директен сезиращ ВКС ефект⁷. Допускането или недопускането до касационно обжал-

⁶ Така Българско гражданско процесуално право, с.638

⁷ Така Българско гражданско процесуално право, с.597

ване само сочи, че това средство за контрол не е задължително, а ВКС разполага с правомощието да селектира подадените до него жалби.

Становището, че определение по чл.288 от ГПК не подлежи на обжалване се подкрепя и от текста на чл.296, т.3 от ГПК, според който съдебното решение влиза в сила, когато касационната жалба не е допусната до разглеждане. Ако идеята на законодателя е била, определенията по чл.288 от ГПК да подлежат на обжалване, то в чл.296, т.3 от ГПК би била използвана формулировката „след влизане в сила на определението, с което касационно обжалване не е допуснато”. Такава липсва.

Производството по допускане на касационното обжалване е било предмет на контрол относно неговата конституционност. В решение № 4 от 2009 г. на Конституционния съд⁸ се приема, че процесуалния закон предвижда селекция на обжалваните дела пред ВКС и въведеният принцип за факултативен достъп до обжалване не е противоконституционен.

III. Някои от последиците от подаване на частната жалба са аналогични на тези, при обжалване на решението по материалноправния спор, но разбира се са налице и специфики

1. Подаването на частната жалба, в случаите, когато е насочена срещу обжалваемо определение, което не прегражда по-нататъшното развитие на делото, може да мотивира съда, постановил акта, да го отмени или измени, ако са налице предпоставките за това (чл.253 ГПК).

Както се посочи и по-горе в изложението, подобна отмяна или изменение на съдебното решение, е недопустима. Постановяването на съдебното решение де сезира със спора, по който вече се е произнесъл. За разлика от решението при постановяване на определение в хипотезата на чл.253 ГПК производството по материалноправния спор продължава да е висящо пред същия съд и ако не е постановено прекратяване на делото, то съдът би могъл да преразгледа становището, застъпено в определението, и да го отмени.

2. Подадената частна жалба сезира по-горестоящия съд и ангажира неговата власт да преразгледа процесуалния въпрос, по който се е произнесла по-долната инстанция.

В правомощията на по-горестоящия съд е да потвърди обжалваното определение, ако намери, че изложените в жалбата твърдения не се подкрепят от закона или от събраните по делото доказателства. В този случай съдът ще отхвърли частната жалба и ще остави в сила определението.

При разглеждане на частната жалба по-горестоящия съд може да отмени обжалваното определение, ако прецени, че то е незаконосъобразно. В този случай съдът ще реши сам въпроса по жалбата (чл.278, ал.2 от ГПК), т.е. ще замести процедирането на долу стоящия съд със своето. За решаването на въпроса съдът може да събира и доказателства, ако това бъде счетено за необходимо. Към тази възможност насочва препращането към въззивното производство, което се съдържа в чл.275, ал.2 от ГПК. При изброяването на разпоредбите, приложими в производството по частната жалба изрично е посочено съответното приложение на чл.273 от ГПК, която разпоредба от своя страна препраща към правилата на първоинстанционното производство. Изводът, който може да се направи, е, че по повод на частната жалба сезираният по-горестоящ съд ще действа като въззивна инстанция и то при условията на пълен въззив. Ще може

⁸ <http://www.constcourt.bg/Pages/Document/default.aspx?ID=1291>

да извършва всички съдопроизводствени действия и ще разполага с правомощията на първоинстанционния съд.

Актът, с който ще се произнесе съдът по частната жалба, ще бъде винаги определение. Това е така предвид установения принцип за съразмерност на актовете. Това означава, че ако се обжалва определение, по повод на жалбата ще се постанови определение. Ако предмет на обжалването е съдебно решение, актът на по-горестоящата инстанция ще е винаги решение.

При всички положения постановеното от съда по частната жалба определение е задължително за долу стоящия съд. По-долу стоящия съд не може да не го зачете или да откаже да приложи произтичащите последици. Задължителността произтича не само поради това, че актът е постановен от по-горестоящата инстанция. Ако долу стоящият съд не съобрази разрешението, дадено с определението по жалбата, то евентуалното решение по делото, по материалноправния спор, ще бъде опорочено.

След произнасянето си по частната жалба горестоящият съд изпраща определението си на долу стоящия за продължаване на съдопроизводствените действия и постановяване на решение по спора. Ако ВКС отмени определение на въззивния съд, с което се потвърждава преграждащо развитието на делото определение на първата инстанция, делото следва да се върне на първоинстанционния съд.